

Torna megye a szabadságharcban

Az 1848–49-es szabadságharc örökre emlékezetes nagy eseményeiből a magyar hon legkisebb megyéjének, a volt Torna megyének is kijutott a maga dicső része.

Mindjárt akkor, amidőn Kossuth Jellasicsnak Székesfehérvárra való előrenyomulása idején szétküldte a megyékhez a Szózat a magyar nemzethez című hazafias kiáltványát, a kis Torna vármegye rendjei 1848. október 3-án tartott bizottmányi ülésükön elhatározták, hogy a „kiindulandó nemzetőrök száma 180 legyen”. Felszerelési költségeikre ugyanekkor 4240 pengőforintot szavaztak meg. Az önkéntes nemzetőrök szolgálati idejét hat hónapban állapította meg, mely időn túl ezek már nem voltak kötelesek szolgálni.

Kimondták egyúttal, Gedeon János kormánybiztos indítványára, hogy a 180 nemzetőr a katonaságtól megkülönböztessék. A megye különben — ezek beszámításával — 459 honvédet állított ki.

A nemzetőri csapat tisztjei a következők lettek:

- Lovász Miklós *százados* (a kiegyezés után első alispán, majd országgyűlési képviselő);
- Papp János, *alsójárási főszolgabíró főhadnagy* (a kiegyezés után előbb főjegyző, majd másodalispán, később törvényszéki ülnök);
- Lükő Géza *főszolgabíró, hadnagy* (a kiegyezés után alispán, majd hosszú időn át országgyűlési képviselő);
- Zsarnay Pál *alszolgabíró, hadnagy* (a szabadságharc után elmenekült, de senki sem látta többé).

A jól felszerelt csapat szeptember végén útnak indult, s a schwechati csatában már részt vett. De csakhamar a Trencsénbe beütött Simunicis ellen küldött csapatba lett beosztva. A Pozsony megyei 5. századból álló honvédszászlóaljnak képezték a 6. századát, s Lipótvárra rendeltettek várórségül.

Később, mikor Görgey a bányavárosokon keresztül megtette a híres visszavonulását a Szepesség felé s onnan Kassára, a tornai század is ezen hadseregbe lett beosztva. 1849 elején már Tornán járt az elveszettnek hitt sereg. Schlick csapatait Szinnél utolérve, azt futásra kényszerítették, mely alkalommal pár száz svalizsért is elfogtak. A tornaiak részt vettek a szerencsétlenül végződött kápolnai nagy ütközetben is.

Ugyanebből a jól kiképzett századból alakította ki Zsarnay Pál mintegy 50 főből álló gerillacsapatát. A parancsnok ő maga lett, hadnagyai pedig Vajányi Lajos és Gyarmaty Lajos. Főispánja a megyének ebben az

időben Ragályi Miksa volt, a hírneves Ragályi családból, ki erélyes kezekkel intézte a megye ügyeit.

A gerillacsapat is az ő felügyelete és vezetése alatt állt, s az egyik fő rendeltetése az volt, hogy a rendet a megyében fenntartsa s a nemzetőrséget begyakoroltassa. Hogy a szervezkedés annál sikeresebb legyen, a megye több falvából berendeltettek a puskaművesek és a lakatosok Tornára (az időben puskaművesek laktak faluhelyeken is), kiknek a feladata az volt, hogy fegyverműhelyt rendezzenek be.

A honvédelem szervezési helyéül a megye székhelye, vagyis Torna szolgált. Amikor azonban az oroszok betörték és Tornát is megszállták, áttették a megye székhelyét Barkára, ahol azt hitték, hogy a szervezési munkálatok nagyobb biztonságban végezhetők, mivel ez a hely mindenfelől magas hegyekkel van védve, s útjai Torna felől szinte járhatatlanok. Hanem rosszul számítottak.

Egy reggel arra ébredtek, hogy egy csapat orosz lovas, mely leginkább cserkeszekből állt, körülfogta a falut. Megkísérelték a menekülést, de az ott lévők legnagyobb részét a cserkeszek elfogták. Az elfogottak között volt Ragályi főispán, Szentmártony József alszolgabíró, Szentlélek Gyula földbirtokos, Vattay Ábrahám ref. lelkész, Horváth Lajos és Kálmán, akiket az oroszok magukkal hurcoltak egészen Debrecenig. Minden nagyobb városban, így Miskolcon is dobszóval tétetett közzé, hogy minden rebellis úgy jár, mint a tornaiak, ha ellenállást fejt ki.

1848–49-ben Torna megye kormánybiztosa Gedeon János.

A megye tisztikara:

Főispán:	Ragályi Miksa,
Alispán:	Komjáthy Sámuel,
Főjegyző:	Pathy József,
Főügyész:	Hegymeghy József,
Főszolgabírák:	Papp János, Lükő Géza,
Alszolgabírák:	Szentmártony József, Zsarnay Pál.

Országgyűlési képviselők: Zsarnay Imre, Gedeon János.

Akiket a szabadságharc történetírása feljegyzett Tornáról:

- Barna Antal *honvéd*, körtvélyesi református lelkész;
- Biberly Tivadar (későbbi neve Tornai Szilárd) *hadnagy*;
- Csutor László *honvéd*, görgői földműves, esküdt;
- Farkas József *hadbíró*, volt országgyűlési képviselő;
- Farkas Lajos *guerilla*, perkupai körjegyző;

- Faygel Gyula *huszárkáplár*, zsarnai földbirtokos;
- Gyarmathy Lajos *guerilla-hadnagy*, református lelkész;
- Kajaba Lajos *honvédtüzér*, jabloncai földbirtokos;
- Kapossy György *hadnagy*, jabloncai református lelkész;
- Kéler János *huszárőrmester*, tornai telekkönyvezető;
- Lovász Miklós *százados*, tornai alispán;
- Lükő Béla *honvédtüzér*, görgői református lelkész;
- Lükő Géza *hadnagy*, tornai alispán;
- Lükő Kálmán *vörössipkás-hadnagy*, nyilvántartási biztos Kassa;
- Malinák Gusztáv *honvédtüzér*, szilasi plébános;
- Papp János *főhadnagy*, törvényszéki elnök;
- Papp Károly *főhadnagy*, nádaskai földbirtokos;
- Porkoláb János *vörössipkás őrmester*, tornai útbiztos;
- Sihulszky Alajos, *honvédtörzsorvos*, őrnagyi ranggal;
- Szányi Gyula *vörössipkás hadnagy*;
- Tok Samu *hadnagy*, tornai ügyvéd;
- Tóth Gusztai *főhadnagy*, főszolgabíró Szikszó;
- Tóth Imre *honvéd*;
- Tóth István *kapitány*;
- Tóth János *hadnagy*;
- Urbán Károly *tizedes*, színi ref. tanító;
- Vajányi Lajos *guerilla-hadnagy*, perkupai református esperes;
- Varga Ferenc *honvéd*, a tornai takarékpénztár pénztárnoka;
- Williger Pál *honvédhuszárőrmester*, a tornai takarékpénztár tisztviselője;
- Zsarnay Pál *guerilla-kapitány*, menekülés közben eltűnt;

- Szádalmási születésű Gedeon Miklós *nemzetőr őrnagy és zászlóalj parancsnok*, Aradon 12 évre ítélik, kegyelemmel szabadul 1852-ben;
- Tornáról való Janik Rudolf *honvédalezredes*, Nyíregyházán őrnagy.

[Részlet az *Emléklap 1848–49 Torna*, 1998. márc. 15. című összeállításból, melyet *Köteles László*, a szlovák parlament képviselője állított össze a magyar szabadságharc 150. évfordulója tiszteletére.]